

Poročilo o delu Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi v letu 2009

Ljubljana, junij 2010

Vsebina:

	Povzetek	3
I.	Zakonodajni okvir	5
II.	Preprečevanje	6
	Ozaveščanje širše javnosti	6
	Ozaveščanje strokovne javnosti – izobraževanje	7
	Ozaveščanje ciljne populacije	7
	Krepitev nadzorstvenih mehanizmov pri izdaji delovnih dovoljenj	8
III.	Pregon kaznivih dejanj v povezavi s trgovino z ljudmi	10
	Dejavnosti Policije	10
	Dejavnosti državnega tožilstva	11
IV.	Pomoč in zaščita za žrtve trgovine z ljudmi	13
	Projekt Oskrba žrtev trgovine z ljudmi	13
	Projekt PATS	14
V.	Podporne dejavnosti	18
	Usklajevanje dela MDS	18
	Sodelovanje v regionalnih in mednarodnih organizacijah	18
VI.	Področja, povezana s problematiko trgovine z ljudmi	21
	Nedovoljeno preseljevanje	21
	Otroška internetna pornografija in problematika, povezana s trgovino z otroki	21
	Zaključek	24

Povzetek

V skladu s sklepom Vlade Republike Slovenije št. 240-05/2003-1 z dne 18. decembra 2003 je Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi (v nadaljnjem besedilu: MDS) pripravila poročilo o delu za leto 2009.

Člani MDS so predstavniki Ministrstva za zunanje zadeve, Ministrstva za pravosodje, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstva za šolstvo in šport, Ministrstva za zdravje, Urada za enake možnosti, Urada Vlade RS za komuniciranje, Ministrstva za notranje zadeve – Policije, Vrhovnega državnega tožilstva RS, Strokovne službe Državnega zbora RS, nevladnih organizacij Društva Ključ, Slovenske filantropije in Društva novinarjev Slovenije ter humanitarne organizacije Slovenske karitas.

MDS se je v poročevalskem obdobju sestala petkrat in obravnavala različne teme, povezane z načrtovanjem ukrepov proti trgovini z ljudmi in reševanjem odprtih perečih primerov. Poleg tega so se posamezni člani zbrali na krajših *ad hoc* delovnih sestankih glede na problematiko. Sklepi razprav so navedeni v zapisnikih, ki so bili po sestankih razposlani članicam in članom MDS. Pomembnejši dogodki in dejavnosti so zajeti v poglavjih:

Zakonodajni okvir – nedvomno je v ospredju sprejetje Zakona o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi. Pri tem velja opozoriti na sistemsko vključitev nevladnih in humanitarnih organizacij v izvedbeni del zakona;

Preprečevanje – prikazane so izvedene dejavnosti za ozaveščanje širše javnosti predvsem po elektronskih in tiskanih medijih ter z radijskih in televizijskih postaj, strokovne javnosti z razdelano obliko izobraževanja in ciljne populacije – možnih žrtev trgovine z ljudmi, z njihovim neposrednim ozaveščanjem. V preventivne dejavnosti so bile vključene vladne, nevladne in humanitarne organizacije, kar je razvidno iz pripisa o posamezni organizaciji dogodkov. Omeniti velja še pregled in ukrepe pri izdaji delovnih dovoljenj za tako imenovano tvegano skupino poklicev (barske plesalke, gradbeni in sezonski delavci);

Pregon kaznivih dejanj – opredeljeni so primeri kaznivih dejanj, ki sta jih obravnavala policija in državno tožilstvo, bodisi z vidika statističnih evidenc bodisi opisa posameznih primerov. Policija je v letu 2009 obravnavala 28 kaznivih dejanj v štirih kazenskih ovadbah in štirih poročilih zoper skupaj 13 osumljencem kaznivih dejanj trgovine z ljudmi (to so 113., 112. in 175. člen KZ-1). Državna tožilstva so obravnavala šest kazenskih ovadb zoper skupaj devet osumljencem, vendar zgolj za kaznivo dejanje zlorabe prostitucije po 175. členu KZ-1. Izrečene so bile obsodilne sodbe zoper štiri osebe za kazniva dejanja iz preteklih let, od tega dve za kaznivo dejanje trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1;

Pomoč in zaščita za žrtve trgovine z ljudmi – obravnavane so krizne in varne namestitve, za katere sta poskrbeli Slovenska karitas in nevladna organizacija Ključ. Slovenska Karitas je obravnavala 5 oseb v programu krizne namestitve in skupno zagotovila 17 dni namestitev. V ta namen je bilo porabljenih 35.000,00 EUR. Poleg tega pa je sodelovala v dveh primerih usklajevanja z drugimi institucijami, ko je šlo za primere skupno 13 oseb. Nevladna organizacija Ključ je v okviru programa za 3 osebe zagotovila skupno 55 dni v varni nastanitvi, in za ta namen je bilo porabljenih 24.678,15 EUR. Poleg tega je eno izmed oblik pomoči društvo nudilo še 12 osebam potencialnim žrtvam trgovine z ljudmi. Ta organizacija je stalno izvajala tudi projekt PATS, po katerem je bilo opravljenih 35 razgovorov, stroški v poročevalskem obdobju pa so znašali 25.200,00 EUR.

Podporne dejavnosti – osredotočene so predvsem na usklajevanje, potrebno za celovit boj proti trgovini z ljudmi. Prav tako so v poglavju našteje in predstavljene mednarodne dejavnosti z udeležbo predstavnikov medresorske delovne skupine na konferencah, seminarjih, delovnih skupinah ipd.

Področja, povezana s problematiko trgovine z ljudmi – ta področja si nedvomno zaslužijo posebno in samostojno obravnavo: nezakonito preseljevanje, problematika trgovine z otroki in otroška internetna pornografija, pa tudi problematika skrbništva otrok brez spremstva. Zaradi prepletenosti navedenih področij in navezovanja na problematiko trgovine z ljudmi je smiseln povzetek o tem tudi za poročevalsko obdobje 2009.

I. Zakonodajni okvir

Ministrstvo za zunanje zadeve, Ministrstvo za pravosodje in Ministrstvo za notranje zadeve so v letu 2009 dejavno sodelovala pri pripravi Zakona o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi (MKUTL), ki ga je sprejel Državni zbor RS dne 15. 7. 2009 (Uradni list RS, št. 62/09 – Mednarodne pogodbe, št. 14/09). Pomemben poudarek je na sistemski vključitvi sodelovanja nevladnih in humanitarnih organizacij v izvedbeni del tega zakona: v 4. členu je namreč opredeljen sistem sodelovanja nevladnih in humanitarnih organizacij z državo, tako da se zagotovi čim boljša pomoč žrtvam trgovine z ljudmi. S predlagano ureditvijo se bosta okrepili pomoč in preventiva na tem področju, povečalo pa se bo tudi zaupanje žrtev trgovine z ljudmi v državni sistem, zlasti v represivne organe (npr. sodelovanje s policijo, državnim tožilstvom). Takšna ureditev se ne razlikuje od že obstoječe ravni sodelovanja z nevladnimi in humanitarnimi organizacijami v pravnem redu Republike Slovenije.

Državni zbor oziroma njegova pristojna odbora sta obravnavala tudi *Predlog stališča Republike Slovenije do Predloga okvirnega sklepa Sveta o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter varstvu žrtev, ki razveljavlja Okvirni sklep 2002/629/PNZ*. Predložila ga je Vlada RS na podlagi Zakona o sodelovanju med državnim zborom in vlado v zadevah Evropske unije.

II. Preprečevanje

Preprečevanje je ena pomembnejših dejavnosti v boju proti trgovini z ljudmi v Republiki Sloveniji, s čimer poskušamo onemogočiti to obliko kršenja temeljnih človekovih pravic in omiliti njene posledice.

Preventivne dejavnosti zajemajo predvsem ozaveščanje širše javnosti; izobraževanje in usposabljanje strokovnjakov za boj proti trgovini z ljudmi; ter ozaveščanje ciljnih skupin – možnih žrtev trgovine z ljudmi. Sem uvrščamo tudi raziskovalne dejavnosti; spremljanje pojavnih oblik trgovanja z ljudmi in ne nazadnje krepitev nadzorstvenih mehanizmov, bodisi organov preiskave in pregona bodisi drugih institucij, katerih delo posega na področje boja proti trgovini z ljudmi.

Ozaveščanje širše javnosti

Po dostopnih podatkih so slovenski mediji objavili več kakor 40 prispevkov na temo trgovine z ljudmi. Veliko jih je povezanih s postopki odkrivanja in pregona kaznivih dejanj v zvezi s pojavno obliko te trgovine. Pri večini bolj poglobljenih prispevkov oziroma radijskih ali televizijskih oddaj so sodelovali nacionalni koordinator in člani MDS. Posebno dejavno vlogo poročanja pri tem so odigrali TV-oddaja Omizje, nočni program RTV Slovenije, radijska oddaja Gradimo odprto družbo, revija SINFO, dnevnik Večer, Delo in Dnevnik ter oddaje nekaterih lokalnih radijskih postaj.

K ozaveščanju širše javnosti lahko štejemo tudi postavitev izložbe v stavbi Ministrstva za notranje zadeve, katere letaki, plakati in zgodbe s področja trgovine z ljudmi so enakovredno zastopani kot materiali, ki opozarjajo na nasilje v družini. Izložba je opozarjala mimoidoče tri mesece in je bila postavljena v okviru Mednarodnih dni proti nasilju nad ženskami.

V sklopu 18. oktobra, evropskega dneva boja proti trgovini z ljudmi, je Urad vlade za komuniciranje financiral in vodil organizacijo okrogle mize *Trgovci z ljudmi ne izbirajo svojih žrtev*, ki je bila 13. oktobra 2009 v Centru Evropa. Na njej so razpravljali: mag. Sandi Čurin, nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi; Katjuša Popović, Društvo Ključ, Center za boj proti trgovini z ljudmi; Jurij Popov, novinar in publicist, Imre Jerebic, Slovenska Karitas; Neža Kogovšek, Mirovni inštitut; Goran Lukič, Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, pa je poslal pisni prispevek. Na okrogli mizi je bilo 85 udeležencev, med njimi tudi skupina študentov Fakultete za varnostne vede.

Urad za komuniciranje je poskrbel za oglaševanje na spletni strani www.najdi.si. V oglasu se izmenoma prikazujejo logotip *Ukrepajmo proti trgovanju z ljudmi* ter logotipi in kontaktne številke organizacij, ki dajejo pomoč žrtvam. Tako imenovano kontekstualno oglaševanje je povezano z rezultati iskanj po ključnih besedah (spolnost, prostitucija, trgovina z ljudmi itd.) in prek oglasa se lahko vzpostavi povezava s spletno stranjo MDS. Celotno število prikazov je bilo več kakor 137.000. Med 11. in 18. oktobrom se je oglas 490.000-krat prikazal tudi na vstopni strani www.najdi.si.

Urad vlade za komuniciranje je v letu 2009 skrbel za aktualiziranje vsebine spletnega mesta, pri čemer je predstavljena problematika boja proti trgovini z ljudmi v slovenskem in angleškem jeziku.

Internetni naslov http://www.vlada.si/delo_vlade/projekti/boj_trgovina_z_ljudmi/ je povezan s spletno stranjo MNZ. Na njej so dostopne informacije o dejavnostih MDS, objavljeni so temeljni dokumenti, ki jih slednja pripravlja, ter drugo gradivo in mednarodni dokumenti s tega področja. Statistika kaže, da je v letu 2009 obiskalo stran več kakor 4.270 ljudi.

Ozaveščanje strokovne javnosti – izobraževanje

V letu 2009 je Ministrstvo za pravosodje s Centrom za izobraževanje v pravosodju izvajalo tudi izobraževanja sodnikov in državnih tožilcev glede boja proti trgovini z ljudmi oziroma kaznivih dejanj trgovine z ljudmi. O tej trgovini so sodnike izobraževali predstavnica Vrhovnega državnega tožilstva, predstavnica Urada vlade za enake možnosti in predstavnici Društva Ključ - vse kot članice Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi. Izobraževanje je potekalo 7. in 21. septembra ter 12. oktobra.

Po letnem načrtu usposabljanja in izobraževanja v Policiji je bilo maja izvedeno tridnevno nadaljevalno usposabljanje multiplikatorjev na temo *Tihotapstvo in trgovina z ljudmi v vadbenem centru Gotenica*. Pri tem je imelo dejavno vlogo Društvo Ključ. Usposabljanja so se udeležili predstavniki tega društva in Slovenske Karitas.

V okviru usposabljanja mednarodnih policijskih enot je v policijskem vadbenem centru Gotenica 25. septembra potekalo ozaveščanje na temo trgovine z ljudmi, izvedla pa ga je nevladna organizacija Društvo Ključ.

S področja vzgoje in izobraževanja je bil v letu 2009 pripravljen ponatis priročnika za učitelje z naslovom *O vama*, katerega vsebina je bila dopolnjena s temami spolnega nasilja in trgovine z ljudmi.

V aprilu 2009 je bil izveden seminar za učitelje v osnovnih in srednjih šolah na temo *Spolna vzgoja*. Udeležilo se ga je 90 učiteljev. Na njem so bili še posebej opozorjeni na problematiko trgovine z ljudmi. Prav tako je bila ta tematika del izobraževanja v okviru Šole za ravnatelje, ki ga je 24. novembra izvedlo Društvo Ključ.

Ozaveščanje ciljne populacije

Program *Vijolica – kako se izogniti trgovini z ljudmi* izvaja Društvo Ključ v obliki delavnic za mlade. V osnovnih in srednjih šolah je bil v letu 2009 izveden 31-krat za približno 775 mladih, starih od 14 do 18 let. Isti program se predstavlja tudi staršem otrok in je bil v taki obliki izveden šestkrat za približno 100 staršev.

Slovenska Karitas je v novembru in decembru po projektu *Odvisnost – Neodvisnost* izvedla preventivne dejavnosti, ki so zajele 360 učencev višjih razredov osnovnih šol in 90 staršev.

Na Fakulteti za varnostne vede redno predava študentom nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi. Tudi Društvo Ključ je izvedlo dve predavanji o trgovini z ljudmi za študente Pravne fakultete in Fakultete za varnostne vede.

Po programu *Zveza za nenasilje – Zapisega o izbiri nenasilja* je Društvo Ključ v sodelovanju s štirimi nevladnimi organizacijami izvedlo delavnice o vseh oblikah nasilja, ki ogrožajo mlade. Delavnice so potekale v 122 oddelkih 25 srednjih šol za približno 3050 maturantk in maturantov. Na koncu so mlade pozvali, naj se odločijo za nenasilno vedenje in uvedejo samozaščitno vedenje, predstavljeno na delavnicah. Mladi so svojo odločitev lahko simbolično prikazali tako, da so podpisali zapisego o nenasilju. Do 16. 5. 2009 je bilo zbranih 2074 tovrstnih podpisov.

Program PATS se izvaja v obliki informativnih, preventivnih razgovorov s prosilci/prosilkami za azil v azilnem domu Ministrstva za notranje zadeve. V letu 2009 je bilo po PATS izvedenih 35 informativnih preventivnih razgovorov (več o projektu PATS v poglavju IV. Pomoč in zaščita žrtev trgovine z ljudmi).

Program SOPS SNNS (*Standardni operativni postopki za preprečevanje in ukrepanje v primerih spolnega nasilja in nasilja po spolu*) se izvaja brezplačno v azilnem domu in z dejavno udeležbo izvajalca PATS. V okviru tega programa je bilo obravnavanih več primerov spolnega nasilja in nasilja po spolu. Izvajalec PATS je za to brezplačno opravil 15 dodatnih razgovorov ter pomagal pri uskladitvi in obravnavi drugih primerov.

Krepitev nadzorstvenih mehanizmov pri izdaji delovnih dovoljenj

Zaradi spremenjenih razmer na trgu dela in naraščanja števila brezposelnih je bil v aprilu 2009 spremenjen Pravilnik o postopku izdaje delovnih dovoljenj (Uradni list RS, št. 28/2009). Sprememba se nanaša na postopek izdaje dovoljenja za zaposlitev brez preverjanja trga dela, in sicer se po tem postopku ne izdajajo več dovoljenja za zaposlitev tujcem s poklici, ki jih na slovenskem trgu dela primanjkuje. Dovoljenje za zaposlitev se lahko izda, če v evidenci zavoda za zaposlovanje ni ustreznih domačih brezposelnih oseb oziroma oseb, ki so glede pravic do zaposlitve izenačene z državljani Republike Slovenije, če je delodajalec prijavil prosto delovno mesto in izpolnjuje tudi druge z zakonom predpisane pogoje (da je ustrezno registriran ali vpisan v poslovnem registru, da ni izkoriščena kvota za to obliko zaposlovanja, da tujec izpolnjuje pogoje, ki jih zahteva delodajalec, da delodajalec priloži pogodbo o zaposlitvi, ki jo je sam podpisal, ter da delodajalec in tujec nimata prepovedi novega zaposlovanja ali dela).

Vlada Republike Slovenije je junija sprejela tudi Uredbo o omejitvah in prepovedih zaposlovanja in dela tujcev (Uradni list RS, št. 44/2009), ki še dodatno ščiti domači trg dela in znižuje kvote delovnih dovoljenj.

Z Uredbo o omejitvah in prepovedih zaposlovanja in dela tujcev je Vlada Republike Slovenije posegla tudi v izdajo delovnih dovoljenj za plesalke ter omejila možnost zaposlitve v zvezi s poklici iz zabavnega in artističnega programa v nočnih lokalih na tujce/tujke s prebivališčem na območju držav, ki za vstop v Republiko Slovenijo ne potrebujejo vizuma, in za tujce/tujke s prebivališčem na območju držav, ki imajo z Evropsko unijo sklenjen sporazum o vizumskih olajšavah. Poleg tega je zaradi lažjega nadzora omejila izvajanje programa le na eno lokacijo, ki jo delodajalec določi v vlogi za izdajo dovoljenja za zaposlitev. Zaradi navedenih omejitev je število izdanih delovnih dovoljenj za te poklice precej upadlo (izdanih je bilo 678 dovoljenj za plesalke). Z omejitvijo zaposlovanja t. i. »barskih plesalk« na države, katerih državljani za vstop v Republiko Slovenijo ne potrebujejo vizuma, in na državljane držav, s katerimi ima EU sporazum o vizumskih olajšavah, ter z omejitvijo izvajanja programa na en lokal, ki ga določi delodajalec, bo nadzor lažji, tako pa ublažena možnost zlorab oziroma kaznivih dejanj.

Zmanjšano povpraševanje po delavcih in ukrepi države so vplivali na obseg izdanih, tako pa tudi na število veljavnih dovoljenj za zaposlitev in delo ter na izkoriščenost kvote izdanih delovnih dovoljenj. V letu 2009 je bilo izdanih 58.750 delovnih dovoljenj, kar je za 31,2 % manj kakor v letu 2008, ko jih je bilo izdanih 85.333. Izdanih dovoljenj za zaposlitev je bilo v letu 2009 39.576 oziroma 32,8 % manj (v letu 2008 je bilo izdanih 58.897 dovoljenj za zaposlitev).

Preglednica 1: Izdana delovna dovoljenja za različne kategorije poklicev v letu 2009/08/07

POKLIC	Število izdanih delovnih dovoljenj		
	2009	2008	2007
Plesalka	678	937	988
Gradbeni delavec	29.554	46.568	32.527
Sezonska dela, splošno	15	117	100
Sezonska dela v kmetijstvu	185	341	194
Sezonska dela v gradbeništvu	1.615	9.332	8.592
Sezonska dela v kmetijstvu s pogodbenim delom	1.070	1.075	1.109
Sezonska dela v gostinstvu in turizmu	77	152	–
Sezonska dela skupaj	2.962	11.017	9.995

III. Pregon kaznivih dejanj v povezavi s trgovino z ljudmi

Dejavnosti Policije

Dejavnosti Policije v letu 2009 na področju preprečevanja in odkrivanja trgovine z ljudmi in zlorabe prostitucije so bile usmerjene v odkrivanje kriminalnih žarišč, posameznikov in kriminalnih združb, ki z vsemi oblikami izkoriščanja žrtev te trgovine in prostitucije pridobivajo protipravno premoženjsko korist.

Tudi v letu 2009 je slovenska policija odkrila več različnih pojavnih oblik trgovine z ljudmi. Največ obravnavanih primerov je bilo povezanih s spolnim izkoriščanjem in izkoriščanjem delovne sile. Primerov služinčadi in beračenja v letu 2009 niso zaznali. Ugotovili pa so, da je bilo v letu 2009 več izkoriščanja delovne sile, kar izraža tudi zdajšnjo gospodarsko krizo in večjo pripravljenost ljudi sprejeti najrazličnejše ponudbe za delo, le da ga dobijo. Pri zagotavljanju pomoči žrtvam trgovine z ljudmi je Policija v več primerih dejavno sodelovala z nevladnima organizacijama Slovensko karitas in Društvom Ključ.

113. člen KZ-1 – trgovina z ljudmi: Policija je v letu 2009 obravnavala **1 eno** (9 v 2008) **kaznivo dejanje** trgovine z ljudmi, pristojnemu državnemu tožilstvu pa je bilo predloženo eno (1) poročilo. Kazensko je bil ovaden **1 en** (24) **osumljenec**. Pri tem pa je Policija imela v postopku tri oškodovance – žrtve.

*Poleg primerov trgovine z ljudmi, za katere je Policija predložila kazensko ovadbo ali poročilo pristojnemu tožilstvu, je bilo obravnavanih še **devet primerov suma trgovine z ljudmi**. V nekaterih primerih poteka še postopek zbiranja obvestil in dokazov, v nekaterih pa je bila na podlagi zbranih obvestil in dokazov vložena kazenska ovadba za druga kazniva dejanja, npr. zaradi zlorabe mladoletne osebe ali kršenja pravic delavcev. Kot možne žrtve trgovine z ljudmi so bili obravnavani tudi **štirje mladoletniki**.*

112. člen KZ-1 – spravljanje v suženjsko razmerje: kaznivih dejanj ni bilo obravnavanih (6 v letu 2008). Na pristojno državno tožilstvo je bilo poslano eno poročilo (0). Zbirajo pa se še obvestila in dokazi o enem primeru izkoriščanja delovne sile zaradi kršenja mednarodnih pogodb glede izkoriščanja ljudi in kratenja človekovih pravic.

175. (185.) člen KZ-1 – zloraba prostitucije: obravnavano je bilo **27** (5 v letu 2008) **kaznivih dejanj**. Statistično je bilo kazensko ovadenih 32 (7) osumljencev, kar dejansko pomeni **12** (6 v letu 2008). Identificiranih je bilo 25 oškodovancev – žrtev, od katerih jih je 12 privolilo v sodelovanje z organi odkrivanja in pregona. Na pristojno državno tožilstvo sta bili poslani dve poročili. Pri odkrivanju in pregonu kaznivih dejanj zlorabe prostitucije je bilo ugotovljeno, da je veliko oškodovank državljanek Slovenije, sledijo državljanke Slovaške, Madžarske in Češke. Posebnost pa je, da ta oblika izkoriščanja poteka v najetih stanovanjih in turističnih objektih.

Preglednica 2: Kazniva dejanja v povezavi s trgovino z ljudmi, ki jih je v letu 2009 obravnavala Policija

Kaznivo dejanje	Število kaznivih dejanj (kazenske ovadbe)	Število poročil Okrožnemu državnemu tožilstvu	Število osumljenih oseb	Število oškodovanih oseb	Število oškodovanih mladoletnih oseb
Trgovina z ljudmi 113. člen KZ	1 (1)	1	1	3	

Spravljanje v suženjsko razmerje 112. člen KZ	0	1	0	0	
Zloraba prostitucije 175. člen KZ	27 (3)	2	12	25	
SKUPAJ	28	4	13	28	0

Dejavnosti državnega tožilstva

Dobra praksa prejšnjih let, ko so bili na vseh okrožnih državnih tožilstvih z letnim načrtom dela določeni državni tožilci, pristojni za obravnavanje kaznivih dejanj s področja boja proti trgovini z ljudmi, se je nadaljevala tudi v letu 2009. Delo je spremljala in usklajevala vrhovna državna tožilka, ki so ji tožilci sproti poročali o kazenskih zadevah, o katerih so usmerjali predkazenski postopek oziroma vodili kazenske postopke, tako pa je bilo v sodelovanju odgovorjeno na mnoga pravna vprašanja, nemalokrat povezana tudi z dejanskimi stanjem različnih kaznivih dejanj, povezanih s trgovino z ljudmi. Vodenje in spremljanje dela je prispevalo tudi k oblikovanju enotne politike pregona na tem področju.

V letu 2009 okrožna državna tožilstva in Skupina državnih tožilstev za pregon organiziranega kriminala res niso prejeli novih kazenskih ovadb zaradi kaznivih dejanj trgovine z ljudmi po 387. a členu KZ oziroma 113. členu KZ-1 in spravljanja v suženjsko razmerje po 387. členu KZ oziroma 112. členu KZ-1, vendar to ne pomeni, da je delo v zvezi z bojem zoper to trgovino na tožilstvu zastalo. Ko je s 1. novembrom leta 2009 začel veljati nov slovenski kazenski zakonik, se je odprlo pravno vprašanje uporabe milejšega kazenskega zakona. Primerjava opisa kaznivega dejanja trgovine z ljudmi v prvem odstavku 387. a člena KZ z opisom istega kaznivega dejanja v prvem odstavku 113. člena KZ-1 namreč pokaže, da je zahtevana kriminalna količina po KZ-1 večja, saj pri izvršitveni obliki »zaradi prostitucije ali drugih oblik spolnih zlorab« zahteva tudi namen »izkoriščanja«. To pomeni, da je opisu kaznivega dejanja dodan zakonski znak, ki ga je treba dokazovati.

Na to vprašanje je bilo odgovorjeno s konkretno kazensko zadevo, ki je bila zaključena pred sodiščem prve stopnje v decembru leta 2009. Državna tožilka je ob vložitvi obtožbe v letu 2008 obdolžencem očitana kazniva dejanja trgovine z ljudmi po 387. a členu KZ v zaključni besedi pravno opredelila po 113. členu KZ-1, saj je ugotovila, da je ta za storilce milejši. V konkretni zadevi, v kateri je sojenje potekalo vse leto 2009 in ki se je zaključila na glavni obravnavi po 11 narokih, je tožilki uspelo dokazati vse elemente kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1. Sodišče ji je sledilo in **2 dva obdolženca** spoznalo za kriva kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po prvem odstavku 113. člena KZ-1 ter kaznivega dejanja zlorabe prostitucije po drugem in prvem odstavku 175. člena KZ-1, enemu izmed njiju pa je izreklo enotno kazen treh let in dveh mesecev zapora, denarno stransko kazen v višini 5.884,30 EUR in odvzelo mu je premoženjsko korist v višini 13.487,00 EUR. Drugo obdolženemu je izreklo kazen dveh let zapora in denarno stransko kazen v višini 2.787,30 EUR, odvzelo mu je premoženjsko korist v višini 13.487,00 EUR ter zaseglo mobilni telefonski aparat in 1.500,00 EUR, obema pa je naložilo plačilo stroškov kazenskega postopka. Tretje obdolženi je bil oproščen obtožbe kaznivega dejanja pomoči pri kaznivem dejanju trgovine z ljudmi, četrto obdolženi pa kaznivega dejanja pomoči pri kaznivem dejanju zlorabe prostitucije.

V obravnavani zadevi se je pokazalo, da je prepoznavanje trgovine z ljudmi ključnega pomena za varstvo tako prodanih oseb in za uspešen kazensko-sodni pregon »prodajalcev« – storilcev tega kaznivega dejanja. Poglavitna značilnost tovrstnega kaznivega dejanja je izrazito težavno dokazovanje, saj se oškodovanke – žrtve same pogosto ne prepoznajo kot take, praviloma pa jih, ob njihovi čustveni in eksistenčni odvisnosti, storilci tudi ustrahujejo.

Pri kaznivem dejanju trgovine z ljudmi zaradi izkoriščanja prostitucije, kakor je inkriminiran KZ-1, je ključnega pomena dokazati, da so žrtve v razmerju, v katerem so se znašle, ekonomsko izkoriščane. Izkoriščanje lahko obstaja kljub temu, da ga žrtve same ne zaznajo ali nočejo zaznati in svojo vlogo nekako sprejmejo, in kljub temu, da imajo navzven celo pravno-formalno pravilno sklenjeno delovno razmerje z ustreznim socialnim zavarovanjem, prejemanjem plačila in nastanitvijo. Od konkretnih okoliščin na strani žrtve in ravnanja oziroma izkoriščanja teh okoliščin na strani storilca pa je odvisno, ali gre za kaznivo dejanje.

V letu 2009 je bila s sklepom ustavljena preiskava zoper obdolženca, ki je umrl, v drugi zadevi zoper dva obdolženca pa je sodišče po vložitvi obtožbe v letu 2006 zadevo vrnilo v preiskavo, kjer je še zdaj. V letu 2005 je bila vložena še obtožba po končani preiskavi zoper enega obdolženca, sodišče pa glavne obravnave v zadevi še ni razpisalo.

Glede na naravo kaznivega dejanja trgovine z ljudmi ter pogosto pomanjkanje podatkov in stvarnih dokazov, ki kažejo na tako dejanje, so državni tožilci tudi v letu 2009 k boju proti tej trgovini pristopili širše, tako da so posvetili posebno pozornost kaznivim dejanjem, ki so kaznivemu dejanju trgovine z ljudmi sorodna in katerih predmet kazenskopravnega varstva je človekova svoboda in njegovo dostojanstvo. Tako so z letnim razporedom dela določeni tožilci za obravnavo kaznivih dejanj trgovine z ljudmi praviloma obravnavali tudi kaznivo dejanje zlorabe prostitucije, spravljanja v suženjsko razmerje ter prikazovanja, izdelave, posesti in posredovanja pornografskega gradiva.

Zaradi kaznivih dejanj zlorabe prostitucije po 175. členu KZ-1 so državna tožilstva prejela šest ovadb zoper devet oseb. Zoper eno osebo je bila kazenska ovadba zavržena, zoper dve osebi sta bili zahtevani in uvedeni preiskavi, zoper dve osebi pa je bila preiskava uvedena v zadevah, za kateri je bila ovadba vložena v prejšnjem poročevalskem obdobju. Obtožnica je bila vložena v dveh novih zadevah in v eni, začetni že v prejšnjem obdobju. Zoper **štiri osebe** pa so bile izrečene sodbe, in sicer v zadevah, začetih že v prejšnjih poročevalskih obdobjih.

Preglednica 3: Kazniva dejanja v povezavi s trgovino z ljudmi, ki so jih v letu 2009 obravnavala okrožna državna tožilstva

Kaznivo dejanje	Število kazenskih ovadb/poročil	Število obravnavanih oseb v kazenskih ovadbah	Zavržena kazenska ovadba (število oseb)	Uvedena preiskava (število oseb)	Vložena obtožba (število oseb)	Odstop od pregona	Izrečena sodba zoper (število oseb)
Trgovina z ljudmi 113. člen KZ				2*			4* osebe
Spravljanje v suženjsko razmerje 112. člen KZ							
Zloraba prostitucije 175. člen KZ	6	9	1	2 + 2*	2 + 1*		4* osebe
SKUPAJ	6	9	1	6	3		8* oseb

* Primeri iz preteklega obdobja

IV. Pomoč in zaščita za žrtve trgovine z ljudmi

Projekt Oskrba žrtev trgovine z ljudmi

- **Program krizne namestitve**

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je leta 2008 objavilo javni razpis o izvajanju projekta *Oskrba žrtev trgovine z ljudmi v Republiki Sloveniji – krizna namestitve za leti 2008 in 2009* za okvirno višino sredstev 35.000,00 evrov v letu 2008 in 35.000,00 evrov v letu 2009, na podlagi katerega je bila izbrana Slovenska karitas. Projekt obsega zagotavljanje pomoči žrtvam trgovine z ljudmi pri njihovem telesnem, duševnem in socialnem okrevanju, pri čemer se jim zagotovi prvi in nujni umik iz obstoječih okoliščin. Za izvajanje projekta *Oskrba žrtev trgovine z ljudmi – krizna namestitve* je bilo v letu 2009 na podlagi zahtevkov izvajalca izplačanih 35.000,00 evra iz proračuna omenjenega ministrstva.

Slovenska karitas je obravnavala **5 oseb** v programu krizne namestitve, poleg tega pa je sodelovala v dveh primerih usklajevanja z drugimi institucijami, ki sta se navezovala na skupno **13 oseb**.

Izvajalec je projekt predstavil na šestih občnih zborih škofijskih Karitas in treh seminarjih Karitas. Izvajalec projekta je hkrati skrbel za vzdrževanje in nadgradnjo standarda na lokacijah krizne namestitve. Poleg 24-urnega telefonskega svetovanja je Slovenska Karitas ponudila popolno oskrbo petim (5) osebam, ki jih je k njej napotila Policija (namestitve, prehrana, duševna, socialna in medicinska pomoč, svetovanje, informacije v zvezi s pravicami žrtev, sodelovanje s krajevno pristojnim centrom za socialno delo, zagovorništvo, socialna zavzetost, delovne aktivnosti, družabništvo, vzpostavitev mednarodne strokovne mreže, priprava za odhod v matično državo, spremstvo, zagotavljanje varnosti ...). Dve osebi sta bili naprej premeščeni v varno namestitve. Skupno je bilo oskrbnih dni 17.

Posamezni primeri:

– *Slovenska državljanka, 36 let; prepoznana kot žrtev trgovine z ljudmi na policiji v Srbiji in na Kosovu, v katerih zatočiščih je bila predhodno nameščena. Po posredovanju srbske policije in nevladne organizacije iz Srbije je bila v sodelovanju s slovensko policijo krizno poslana v oskrbo Slovenske karitas. Po petdnevni krizni namestitvi je bila premeščena v program varne namestitve Društva Ključ.

– Polnoletna slovaška državljanka, možna žrtev trgovine z ljudmi, ki so jo obravnavale slovenska policija, socialna služba in psihiatrična bolnišnica v Ljubljani, je bila kot uporabnica storitev Slovenske karitas napotena domov. Poleg urejanja osebnih dokumentov v sodelovanju z Veleposlaništvom Republike Slovaške ji je bila zagotovljena materialna pomoč in stroški vrnitve.

– Državljanke Ukrajine, možna žrtev trgovine z ljudmi, ki jo je obravnavala Policija, je bila v stiku z izvajalcem programa krizne namestitve, a ta ni bila izvedena.

– Slovenska državljanka, 29 let; pred časom jo je Policija prepoznala kot žrtev trgovine z ljudmi, deležna je bila krizne namestitve zaradi ogroženosti, saj je v predkazenskem postopku pričala zoper storilca. Oseba je odvisnica od mamil, med petdnevno namestitvijo ji je bila urejena metadonska zniževalna terapija in vzpostavljeno sodelovanje z društvom Stigma. Krizna namestitve je bila prekinjena ob prenehanju ogroženosti.

– *Državljanica Dominikanske republike, 22 let; žrtev trgovine z ljudmi zaradi prisilne prostitucije. Policija jo je napotila v krizno namestitev Slovenske karitas, ki je trajala sedem dni, za tem pa je bila kot priča v kazenskem postopku premeščena v varni prostor Društva Ključ.

Poleg omenjenih petih primerov je bila Slovenska karitas obveščena še o obravnavi:

– sedmih (7) oseb, možnih žrtev trgovine z ljudmi zaradi delovnega izkoriščanja, ki so bile v policijskem postopku, vendar tovrstne prepoznave ni bilo, zato tudi ni bilo kriznih namestitev. Potekala je zgolj usklajevalna korespondenca s Policijo;

– šestih (6) mladoletnih oseb, sicer možnih žrtev trgovine z ljudmi, nasilja in spolne zlorabe, ki so bile v obravnavi pristojnih socialnih služb in Policije. Ker pa je šlo za drugo obliko kaznivih dejanj zoper mladoletne osebe, ki torej niso bile prepoznane kot trgovane, ni bilo kriznih namestitev. Tudi v tem primeru je potekalo usklajevanje in sodelovanje na sestanku, ki ga je sklical Center za socialno delo Vič.

Tabela št. 4: Aktivnosti Slovenske Karitas na področju dela z žrtvami in potencialnimi žrtvami trgovine z ljudmi v letu 2009

Uporabniki krizne namestitve	Število oseb	Spol	Starost	Državljanstvo	Namestitev (število dni)
	1*	Ženska	polnoletna	SLO	5 dni
	1	Ženska	polnoletna	Slovaška	
	1	Ženska	polnoletna	Ukrajina	
	1	Ženska	29	SLO	5 dni
	1*	Ženska	22	Dominikanska republika	7 dni
SKUPAJ	5				17 dni

Posamezni primeri	Druge aktivnosti izvajalca programa	Število oseb	Spol	Starost	Državljanstvo
*Sum trgovine z ljudmi – delovno izkoriščanje	Medsebojno obveščanje s Policijo	7	Moški	polnoletni	Filipini
*Zloraba mladoletnih oseb	Udeležba na usklajevalnem sestanku Centra za socialno delo	6	Moški	mladoletni	Gana, Kosovo, Albanija; Romunija
	SKUPAJ	13			

* : Primeri v katerih sta sodelovala oba izvajalca oskrbe žrtev (krizne in varne namestitve)

- **Program varne namestitve**

V okviru istega projekta je Društvo Ključ izvajalo program varne namestitve, ki ga je na podlagi javnega razpisa financiralo Ministrstvo za notranje zadeve, ravno tako iz svojega proračuna, za kar je bilo predvidenih 37.000,00 evra. Projekt obsega pomoč žrtvam trgovine z ljudmi pri njihovem telesnem, duševnem in socialnem okrevanju, urejanje statusa nastanitve ter pomoč pri zagotavljanju pravic zastopanosti in obravnave v kazenskem

pregonu proti storilcem. Pri tem je treba žrtvam v okviru varnega prostora zagotoviti vso potrebno zaščito v postopkih pričanja na sodišču. Za izvajanje projekta *Oskrba žrtev trgovine z ljudmi – varna namestitve* je bilo v letu 2009 na podlagi zahtevkov izvajalca dodeljenih **24.678,15 evra**.

Društvo Ključ je obravnavalo **3 osebe** – žrtve trgovine z ljudmi v programu *Oskrba – namestitve v varnem prostoru*, od tega eno državljanko Slovenije, eno državljanko Dominikanske republike in enega državljanu Gane. Poleg tega je društvo eno od oblik pomoči zagotovilo še **12 osebam**, možnim žrtvam trgovine z ljudmi

Posamezni primeri:

– *Slovenska državljanka, 36 let; po predhodni krizni namestitvi Slovenske karitas je bila sprejeta v varni prostor Društva Ključ. Ugotovitve predhodnih nevladnih organizacij, ki so ponudile pomoč, potrjujejo zanemarjeno stanje osebe in njene zmanjšane intelektualne sposobnosti. V nadaljevanju pridobi potni list Republike Slovenije, v katerem je navedeno, da v Sloveniji nima stalnega prebivališča. Izrazi željo vrniti se v Nemčijo, kjer je prej živela s hčerka. Ob pomoči Društva Ključ je bila napotena v Nemčijo, pri čemer so bili navezani stiki s tamkajšnjimi varnimi hišami, kjer je možnost tudi njene namestitve. Društvo Ključ pa je obdržalo te stike zaradi posredovanja morebitnih dodatnih informacij v postopku kazenskega pregona zoper storilce, ki se vodi v Srbiji.

– *Državljanka Dominikanske republike, 22 let; predhodno v krizni namestitvi Slovenske karitas, žrtev trgovine z ljudmi zaradi prisilne prostitucije, na pristojni policijski upravi je podala kazensko ovadbo zoper storilce, ki so zdaj v kazenskem postopku. Po izteku delovnega dovoljenja ji je bilo izdano dovoljenje za zadrževanje. Privolila je v sodelovanje z organi preiskave in pregona ter v kazenskem postopku pričala na sodišču. Zaradi njene objektivne ogroženosti in strahu pred bivšim delodajalcem je bilo v varnem prostoru izvedeno dodatno fizično varovanje, kar je bilo povezano z dodatnimi materialnimi stroški.

– Tretje nameščen v varnem prostoru je državljan Gane, 18 let; predhodno nameščen v azilnem domu kot prosilec za mednarodno zaščito. Policija vodi postopek zbiranja obvestil o sumu kaznivega dejanja trgovine z ljudmi, saj je bilo v razgovorih domnevno ugotovljeno, da je bil kot mladoletnik prodan v Italijo, od koder je pobegnil. Policiji še ni uspelo zbrati dovolj dokazov, da bi utemeljila sum navedenega kaznivega dejanja.

V eno izmed preostalih oblik neposredne pomoči, ki jo daje Društvo Ključ, je bilo vključenih še 12 oseb. Od tega en slovenski državljan moškega spola, sedem slovenskih državljanek (ena mladoletna), ena mladoletna državljanka Romunije, državljanka Nigerije, mladoleten državljan Gane in polnoletna državljanka Ukrajine. Nobeden ni bil nameščen v varni prostor. Poleg tega se je na društvo obrnilo 2368 posrednih uporabnikov iz tako imenovane strokovne in laične javnosti.

Tabela št. 5: Aktivnosti Društva Ključ na področju dela z žrtvami in potencialnimi žrtvami trgovine z ljudmi v letu 2009

Uporabniki varne namestitve	Število oseb	Spol	Starost	Državljanstvo	Namestitev (število dni)
	1*	Ženska	36	SLO	9
	1*	Ženska	22	Dominikanska rep	25
	1	Moški	18	Gana	21
SKUPAJ	3				55 dni

Posamezni primeri	Druge aktivnosti izvajalca programa	Število oseb	Spol	Starost	Državljanstvo
Primer izleta 2007 / 08 – spravljanje v suženjsko razmerje	Svetovalni razgovori z žrtvijo, spremljanje in priprava priče na sodišču	1	Moški	50	SLO
Različni primeri suma trgovine z ljudmi naznanjenih s strani tretjih oseb	Svetovalni razgovori, informiranje, posredovanje informacij kontaktni osebi na Policiji	6	Ženske	Polnolet.	SLO
Naznanitev primera s strani matere mladoletne osebe, ki je bila zlorabljena za namen prostitucije in potencialna žrtev trgovine z ljudmi	Razgovor in svetovanje z materjo mladoletne osebe in osebo samo, pogovor z zvodnikom, sestanek s policijo in zdravstvenim osebjem	1	Ženska	Mladol.	SLO
Naznanitev s strani drugega organa za primer potencialne žrtve trgovine z ljudmi, hospitalizirane v pediatrični kliniki	Sodelovanje s konzularnim predst. Romunije, centrom za socialno delo, pediatrično kliniko	1	Ženska	Mladol.	Romunija
Sum trgovine z ljudmi, zaznava s strani azilnega doma	Razgovor z osebo v azilnem domu, izdelava mnenja za azilni dom	1	Ženska	26	Nigerija
Sum trgovine z ljudmi, zaznava s strani azilnega doma	Razgovor v azilnem domu, izdelava mnenja za azilni dom	1	Moški	Mladol.	Gana
Sum zlorabe ranljivega položaja tuje državljanke in osebe s katero naj bi se poročila.	Zbiranje info, sodelovanje s kontaktno osebo na policiji	1	Ženska	Polnolet.	Ukrajina
	SKUPAJ	12			

* : Primeri v katerih sta sodelovala oba izvajalca oskrbe žrtev (krizne in varne namestitve)

Projekt PATS

Ministrstvo za zunanje zadeve je v letu 2009 v skladu z *Akcijskim načrtom MDS za boj proti trgovini z ljudmi za obdobje 2008/09* že peto leto zapored financiralo projekt *Uvajanje mehanizma za prepoznavanje, pomoč in zaščito žrtev trgovine z ljudmi in/ali spolnega nasilja v azilnih postopkih v Sloveniji (PATS)* v višini **25.200,00** evra.

Namen projekta PATS je dati uporabnikom čim več informacij o trgovini z ljudmi, pri tem pa zagotoviti, da jih uporabniki sprejmejo in razumejo. Od januarja do vključno decembra 2009 je bilo opravljenih **35** PATS-informativnih razgovorov (v nadaljnjem besedilu: IR); skupno je izvajalec PATS opravil 50 IR (dodatno pa 15 nadaljnjih).

34 IR je bilo opravljenih v azilnem domu, v centru za tujce pa samo eden. Informativni razgovor je bil opravljen s 35 osebami, od tega je bilo 21 moških, kar predstavlja 60 % vseh letošnjih uporabnikov projekta PATS, in 14 žensk, tj. 40 % uporabnikov PATS. Treba je poudariti, da so to statistike za prve razgovore s prosilci za mednarodno zaščito; nekateri med njimi so bili namreč vključeni v nadaljnje kurativno delo in z njimi je bilo opravljenih več dodatnih razgovorov (skupno 15). Od vseh 35 uporabnikov projekta PATS je mladoletnikov 63 % populacije v letu 2009; od tega jih je bilo kar devet iz Afganistana, trije iz Turčije, po dva iz Iraka, Irana in Gane ter po eden iz BiH in Maroka; mladoletna deklica je bila v obravnavanem obdobju ena, in sicer iz Rusije. Izrazito sta bila v obravnavanem obdobju v ospredju Afganistan (deset uporabnikov) in BiH (sedem uporabnic in en uporabnik – skupno

osem); presenetljivo malo je bilo oseb z območij, s katerih je tradicionalno največ uporabnikov PATS (Albanija, Kosovo).

Izvajalec PATS je bil tudi v letu 2009 dejavno soudeležen pri t. i. SOPS in SNNS, ki se izvajajo v azilnem domu. V okviru te komisije je bilo obravnavnih več primerov spolnega nasilja in nasilja po spolu. Izvajalec PATS je za te dejavnosti brezplačno opravil 15 dodatnih razgovorov ter pomagal pri uskladitvi in izvedbi preostalih primerov. V enem primeru – šolski primer trgovine z ljudmi z mladoletno osebo – je Društvo Ključ poskrbelo tudi za varno namestitev. Glede zadnjega primera je treba omeniti, da se Center za socialno delo Vič ni ustrezno odzval glede na zakonsko predpisano odgovornost ter da ni ustrezno pripravljen in usposobljen za težje primere nasilja in varnega nameščanja mladoletnih oseb, ki niso državljani Republike Slovenije.

V. Podporne dejavnosti

Usklajevanje dela MDS

Kakor je bilo omenjeno že uvodoma, se je MDS za boj proti trgovini z ljudmi v letu 2009 sestala petkrat, in sicer 13. februarja, 9. aprila, 27. maja, 29. septembra in 22. decembra. Vlada RS je na svoji 30. redni seji 4. 6. 2009 obravnavala Poročilo o delu Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi v letu 2009 (sklep št. 01201-10/2009/3).

Nacionalni koordinator je usklajeval pripravo odgovorov na vprašalnike s področja trgovine z ljudmi oziroma povezanih tematik, ki so jih zahtevale različne mednarodne organizacije. Tako so bili poslani odgovori na vprašalnik o sistemski ureditvi za pripravo skupne EU-konference nacionalnih poročevalcev v Pragi 30.–31. marca 2009. Na povpraševanje UNODC so bila februarja pripravljena slovenska stališča do vprašanj glede trgovine z ljudmi v Sloveniji. V maju so bili poslani odgovori na vprašalnik posebne poročevalke za trgovino z otroki, otroško prostitucijo in otroško pornografijo. Prav tako maja so bili pripravljene odgovori posebni poročevalki SČP Združenih narodov za sodobne oblike suženjstva. Oktobra pa je v okviru dneva boja EU proti trgovini z ljudmi nastal prispevek za ministrico, ki se je udeležila ministrske konference v Bruslju.

Nacionalni koordinator je redno vzdrževal stike z veleposlaništvom ZDA v Sloveniji in usklajeval letna poročila za pripravo poročila ameriškega zunanjega ministrstva o človekovih pravicah in posebnega poročila o trgovini z ljudmi. Na podlagi tega in prikazanih dosežkov je Slovenija že tretje leto zapored uvrščena v tako imenovani TIR 1 – najboljše ocenjeno skupino držav, ki dosega zadovoljive standarde v boju proti trgovini z ljudmi.

Usklajevanje dejavnosti je potekalo tudi na operativni ravni, predvsem med Policijo, nevladnimi organizacijami in državnim tožilstvom, pa tudi med nevladnima organizacijama in ministrstvi, ki so financirala posamezne projekte. Slednje predvsem glede opredeljevanja do dodatnih materialnih stroškov, ki so v dveh primerih nastali zaradi objektivne ogroženosti žrtev trgovine z ljudmi, nameščenih v varnem prostoru. Člani MDS so se sestajali na manjših neformalnih sestankih, namenjenih reševanju ožje usmerjenih konkretnih zadev, kakršne so redne konzultacije in obveščanje skrbnikov pogodb s strani izvajalcev posameznih projektov, sodelovanje nevladnih organizacij s prostovoljnimi sodelavci in zunanjimi strokovnjaki ipd.

Sodelovanje v regionalnih in mednarodnih organizacijah

- **Dejavnosti Slovenije v Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi – OVSE**

Slovenija je v letu 2009 sodelovala pri dejavnostih OVSE v zvezi z bojem proti trgovini z ljudmi, bodisi s predstavniki Stalne misije Republike Slovenije pri OVSE (MDU) na Dunaju bodisi s predstavniki slovenskih pristojnih organov in Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi.

Februarja 2009 je bil načrtovan obisk posebne predstavnice OVSE za boj proti trgovini z ljudmi Eve Biaudet pri ministrici za notranje zadeve Katarini Kresal. Obisk je bil zaradi bolezni Biaudetove v zadnjem hipu odpovedan.

Urad posebne predstavnice Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) za boj proti trgovini z ljudmi Eve Biaudet je od 14. do 15. septembra 2009 na Dunaju organiziral *Konferenco zavezništva za boj proti trgovini z ljudmi*. Obravnavala je vprašanja vpliva svetovne gospodarske in finančne krize na zmanjševanje legalnih zaposlitvenih možnosti ter

na povečano ranljivost milijonov ljudi zaradi spolnega in delovnega izkoriščanja. Na konferenci je bilo več kakor 300 udeležencev, med njimi predstavniki držav članic OVSE ter mednarodnih in nevladnih organizacij. Iz Slovenije so se je udeležili predstavniki Stalne misije Republike Slovenije pri OVSE, veleposlanik dr. Stanislav Raščan in mag. Ana Petrič ter dva člana Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi – vrhovna državna tožilka Savica Pureber in mag. Andrej Eror iz Raziskovalnega oddelka Državnega zbora RS. Predstavnik državnega zbora je o konferenci pripravil poročilo, predstavljeno na sestanku Medresorske delovne skupine in objavljeno na državnozborskih spletnih straneh.

- **Dejavnosti na slovenskih veleposlaništvih v tujini**

Veleposlaništva Republike Slovenije v tujini redno opozarjajo pristojne organe v Sloveniji na problematiko trgovanja z ljudmi, ki bi v nekaterih primerih lahko potekalo s pridobivanjem dovoljenj za prebivanje. To se je v letu 2009 potrdilo z zlorabo postopka pridobivanja delovnih dovoljenj in dovoljenj za prebivanje predvsem kosovskih državljanov. Ukrepani so tako, da je bila ustanovljena medresorska delovna skupina, katere nosilec je Direktorat za migracije in integracijo, njen član pa je tudi Nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi. Sprejeta je bila Uredba o omejitvah in prepovedih zaposlovanja in dela tujcev.

- **Druge mednarodne dejavnosti**

30. aprila 2009 je avstrijsko ministrstvo za notranje zadeve v sodelovanju z Mednarodno organizacijo za migracije (IOM) zaključilo dvoletni projekt zbiranja podatkov glede trgovine z ljudmi (*Development of guidelines for the collection of data on trafficking in human beings, including comparable indicators*) s finančno pomočjo Evropske komisije. Partnerice pri projektu so bile: belgijska zvezna policija, madžarsko ministrstvo za pravosodje, italijansko ministrstvo za notranje zadeve, luksemburška policija, švedsko pravosodno ministrstvo, EUROPOL in ICMPD (International Centre for Migration Policy Development). Njegov namen je bil določiti smernice za zbiranje podatkov o trgovini z ljudmi, vključno s primerljivimi kazalniki. Projekt je s slovenske strani spremljal mag. Andrej Eror, član MDS in predstavnik Raziskovalnega oddelka Državnega zbora RS.

Med 30. in 31. marcem je bila v Pragi konferenca nacionalnih poročevalcev o trgovini z ljudmi, ki je bila organizirana med češkim predsedovanjem Svetu EU. Udeležil se je je nacionalni koordinator. Razprava na njej je bila usmerjena v delitev vlog in pristojnosti nacionalnih poročevalcev in nacionalnih koordinatorjev. Predstavljeni so bili različni modeli nacionalnih ureditev, svoja stališča pa so predstavili tudi Komisija EU, OVSE, Svet Evrope, IOM in nekatere druge institucije. Zaradi različnosti modelov je OVSE predlagala minimalne standarde, ki bi zadovoljevali potrebe instituta »nacionalnih poročevalcev ali podobnih mehanizmov«.

Nacionalni koordinator in predstavnik policije sta se med 16. in 19. septembrom udeležila četrtega srečanja v okviru projekta »Ilaeira«, ki ga vodi in usklajuje grška policija. Srečanje je bilo na Kreti, predstavniki posameznih delegacij pa so udeležence seznanili s preiskovanjem opaznejših kaznivih dejanj trgovine z ljudmi iz zadnjega obdobja.

Nacionalni koordinator se je udeležil tretjega sestanka Odbora pogodbenic Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, ki je potekal v Strasbourgu 21. septembra 2009. Izvoljen je bil predsedujoči odboru, gruzinski predstavnik Zurab Čihberašvili. Zasedbi mesta novoizvoljenega predsednika je sledila točka o izmenjavi stališč s predsednico t. i. nadzornega telesa GRETA Hano Sophie Greve (Norveška), ki je predstavila dosedanje dejavnosti tega telesa v zvezi z zasnovo pravil in vzpostavitvijo delovanja. V nadaljevanju razprave je bila poudarjena neusklajenost z drugimi mednarodnimi organizacijami, ki prav tako predvidevajo izvedbo nadzornih mehanizmov (OVSE in UNODC), pri čemer se ni bilo mogoče izogniti vtisu tekmovanja med njimi. Glede delovanja GRETE je bil ponovno

pojasnjen postopek pošiljanja vprašalnikov, ki mu bo sledilo ovrednotenje in po predhodni presoji tudi obisk ocenjevalne države. Vrstni red ocenjevanja držav bo upošteval predvideno zaporedje ratifikacij, vendar ne prej kakor po dveh letih od dneva ratifikacije. Vprašalniki bodo naslovljeni na vladne predstavnike (koordinatorje, poročevalce in druge pomembne institucije), stanje pa se bo preverjalo tudi v sodelovanju z nevladnimi organizacijami.

Delegacija RS se je pod vodstvom ministrice za notranje zadeve Katarine Kresal udeležila Mednarodne konference evropskega dneva boja proti trgovini z ljudmi (18. oktober), tokrat v organizaciji švedskega predsedstva Svetu EU, Evropske komisije, Mednarodne organizacije za migracije in Agencije EU za temeljne pravice. Dogodek je bil na visoki politični ravni, z udeležbo številnih ministrov in direktorjev evropskih agencij iz pravosodja in notranjih zadev. To je izražalo pomembnost problematike trgovine z ljudmi ter njeno umeščenost med prednostne zadeve švedskega predsedovanja in tudi sicer institucij EU s področja boja proti organiziranemu kriminalu. Zaključki konference, povzeti v izjavi, zajemajo izboljšanje ukrepov sodelovanja – partnerskih odnosov, preventive, zaščite žrtev ter preiskav in pregona kaznivih dejanj trgovine z ljudmi. Predvsem velja poudariti sodelovanje s tretjimi državami, regijami in mednarodnimi organizacijami ter celovitost pojava trgovine z ljudmi, ki poleg dejavne vloge pravosodja in notranjih zadev zahteva vključevanje akterjev na področjih zunanjih odnosov, sociale, zaposlovanja, enakih možnosti ter seveda nevladnih organizacij in civilne družbe. Na podlagi tega je bilo opozorjeno na potrebo po usklajevalnem mehanizmu na ravni EU (Anti Trafficking Coordinator).

Na mednarodni ravni je slovenska policija sodelovala z Interpolom, Europolom in še zlasti dejavno s Centrom SECI pri pripravi rednega letnega poročila o trgovini z ljudmi na Balkanu. Dejavno sodeluje tudi pri pripravi meril za prepoznavanje žrtev trgovine z ljudmi na zunanjih mejah EU, ki jih pripravlja FRONTEX.

Za preprečevanje trgovine z ljudmi in nedovoljenega preseljevanja je bil izveden posvetovalni obisk s pristojno preiskovalno enoto za preprečevanje trgovine z ljudmi v Republiki Moldaviji, kar je pripomoglo k vzpostavitvi boljšega in učinkovitejšega sodelovanja med policijami pri preiskovanju kaznivih dejanj trgovine z ljudmi in nedovoljenih preseljevanj.

VI. Področja, povezana s problematiko trgovine z ljudmi

Nedovoljeno preseljevanje

MDS je statistično spremljala tudi kazniva dejanja nedovoljenega preseljevanja, konkretneje prepovedano prehajanje meje ali ozemlja države po 311. členu KZ. Obravnavanih je bilo 113 (171 v letu 2008) kaznivih dejanj ter kazensko ovadenih 293 (455) oseb. Na pristojna državna tožilstva je bilo predloženih 15 (23) poročil.

Otroška internetna pornografija in problematika, povezana s trgovino z otroki

Otroška internetna pornografija vsebinsko ni trgovina z ljudmi, pomeni pa ravnanje, ki je lahko povezano s trgovino z ljudmi, konkretno z otroki. Pri tem so otroci vedno objekt ravnanja posameznika, ki jih zlorablja, lahko pa tudi objekt nakupa in prodaje zaradi izdelave pornografskega gradiva.

V Kazenskem zakoniku je otroška internetna pornografija obravnavana v kaznivem dejanju prikazovanja, izdelave, posesti in posredovanja pornografskega gradiva po drugem in tretjem odstavku 176. členu novega KZ-1.

Prvega novembra 2008, z dnem uveljavitve novega Kazenskega zakonika, je bil opis kaznivega dejanja prikazovanja, izdelave, posesti in posredovanja pornografskega gradiva spremenjen tako, da je inkriminiral tudi samo posest pornografskega gradiva, ki prikazuje otroke (otrok je oseba, mlajša od 18 let, Konvencija o otrokovih pravicah). Ta sprememba je izredno pozitiven premik v zaščiti nedotakljivosti otrok v zvezi s kazenskopravno normo.

Narava kaznivega dejanja je tista, ki pri odkrivanju in pregonu narekuje mednarodno sodelovanje, in slednje se je uspešno nadaljevalo tudi v letu 2009. Del kazenskih ovadb je bil namreč pripravljen v tesnem sodelovanju slovenske policije in tožilcev z Interpolom in policijami drugih držav. Tako je bilo na primer z zadevo Okrožnega državnega tožilstva v Mariboru, ko je prejelo ovadbo, s katero so slovenski policisti od kibernetične kriminalistične enote zvezne policije iz Brazilije prejeli podatke o naslovu uporabnika z območja Policijske uprave Maribor. V isti zadevi je sodelovala tudi nemška policija iz Deželnega kriminalističnega urada Hannover. Ob hišni preiskavi pri storilcu v Mariboru je bil zasežen osebni računalnik s 109 zgoščenkami (CD in DVD) in tremi VHS-kasetami z otroško pornografijo. Zoper obdolženca je bila vložena obtožba, ki je že pravnomočna.

V letu 2009 je bilo število kazenskih ovadb in ovadenih oseb enako kakor v letu 2008, in sicer je bilo vloženih **20 kazenskih ovadb** zoper **22 oseb**, dve izmed njih sta bili ob storitvi kaznivega dejanja mladoletni. Tožilci so zavrgli kazenske ovadbe zoper pet oseb, zoper pet oseb so zahtevali preiskavo in zoper sedem oseb so vložili obtožne akte. Pri tem so odločali tudi o zadevah iz prejšnjih let, in sicer so zavrgli kazenske ovadbe zoper tri osebe in vložili obtožna akta zoper dve osebi, zoper kateri je bila v prejšnjih letih zahtevana preiskava.

Sodišča so odločila v šestih kazenskih zadevah zoper šest obdolžencev in v vseh izrekla obsodilne sodbe. Trem so izrekla pogojne obsodbe, od katerih je ena že pravnomočna. Zoper sodbi za dva obdolženca pa se je tožilec zaradi odločbe o kazenski sankciji uspešno pritožil, tako da je pritožbeno sodišče eno sodbo spremenilo in obdolžencu izreklo zaporno kazen, druga zadeva pa je še v fazi pritožbe. Trem obdolžencem je sodišče izreklo zaporno

kazen in dve izmed teh zadev sta tudi pravnomočno zaključeni. Vse izrečene kazni so na spodnji meji predpisane kazni, in sicer od šest do deset mesecev zapora.

Preglednica 6: Kazniva dejanja iz 187. člena KZ, ki so jih v letu 2009 obravnavala okrožna državna tožilstva

Kaznivo dejanje	Število kazenskih ovadb/poročil	Število obravnavanih oseb v kazenskih ovadb	Zavržena kazenska ovadba (zoper število oseb)	Uvedena preiskava (število oseb)	Vložena obtožba (število oseb)	Odstop od pregona	Izrečena sodba zoper število oseb
Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva (187/2 KZ)	20	22	5 + 3*	5	7 + 2*		6

*Primeri iz preteklih let.

• Skrbništva za otroke brez spremstva v letu 2009

Zakon o mednarodni zaščiti (Ur.l. RS, št. 111/07 in 111/08-odločba Ustavnega sodišča), mladoletne osebe brez spremstva uvršča med ranljive kategorije oseb, za katere se zagotavlja posebna nega in skrb. V postopkih, v katerih se presojujejo razlogi mladoletne osebe brez spremstva za priznanje mednarodne zaščite, se po zakonu upoštevajo največje otrokove koristi, zagotavlja se prednostna obravnava takih prošelj in čimprejšnje ugotavljanje otrokove identitete. Mladoletni osebi brez spremstva se že pri vložitvi prošnje postavi zakoniti zastopnik, ki mladoletnika zastopa ves čas postopka oziroma do dopolnjene polnoletnosti. Postopek določitve zakonitega zastopnika vodi krajevno pristojen center za socialno delo, ki za zastopnika imenuje sorodnika ali spremljevalca mladoletnika ali predstavnika organizacije, ki je specializirana za delo z otroki in mladostniki. V praksi je v večini primerov za skrbnika postavljena Slovenska filantropija. Prav tako je mladoletni osebi brez spremstva omogočeno tudi dodatno ustno pojasnjevanje njegovih pravic in dolžnosti, ki se prilagodi njeni starosti in stopnji duševnega razvoja.

Tako kakor prejšnja leta je Slovenska filantropija tudi v letu 2009 redno zagotavljala skrbnike otrokom brez spremstva v postopkih pridobitve mednarodne zaščite v Republiki Sloveniji, v postopkih, v katerih so bili obravnavani kot nezakoniti priseljenci, in tudi po pridobitvi mednarodne zaščite. Skrbništvo so opravljali prostovoljci in zaposleni Slovenske filantropije. Poleg opravljanja skrbništev za posebni primer, ki so vezana predvsem na skrb za otrokove največje koristi v različnih postopkih, je Slovenska filantropija izvajala različne oblike pomoči otrokom brez spremstva: učenje slovenskega jezika, pomoč pri učenju, organizacija družabnih, kulturnih in športnih dejavnosti, obiskov in izletov. Skrbniki so v pogovoru s temi otroki posvečali posebno pozornost morebitni trgovini z ljudmi.

Slovenska filantropija je v letu 2009 opravljala skrbništva za posebni primer za skupaj 37 otrok brez spremstva. Največ jih je prišlo iz Afganistana (13), nato iz Albanije (8), Iraka, Pakistana in Turčije (3), Gane in Maroka (2) ter Eritreje, Kosova in Srbije (1). Vsi otroci so bili moškega spola, največ jih je bilo starih 17 let (18 otrok), sledijo jim 16-letniki (10 otrok), 15-letniki (5 otrok) in 14-letniki (4 otroci).

V 26 primerih so skrbništva otrokom brez spremstva za posebni primer opravljali v postopku za pridobitev mednarodne zaščite. Med temi je bilo kar 11 postopkov ustavljenih s sklepom o

ustavitvi zaradi zapustitve azilnega doma. V treh primerih je bil sprožen postopek združevanja z družino, enemu otroku pa je bil priznan status subsidiarne zaščite v Republiki Sloveniji. En otrok je bil prepoznan kot žrtev trgovine z ljudmi in pozneje nastanjen v varni prostor Društva Ključ. Treba je opozoriti, da mu, dokler ni dopolnil 18 let, zaradi njegove mladoletnosti v Sloveniji ni bilo mogoče zagotoviti varne namestitve.

V 27 primerih so skrbništva za posebni primer (za ureditev položaja otroka brez spremstva v Sloveniji) opravljali za otroke, nastanjene v Centru za tujce v Postojni. Od tega je 12 otrok v Republiki Sloveniji zaprosilo za mednarodno zaščito, devet jih je bilo vrnjenih v državo izvora, šest pa izročeni organom ene izmed sosednjih držav (Italija, Madžarska, Hrvaška) na podlagi meddržavnih sporazumov.

V enem primeru je bilo opravljeno tudi skrbništvo nad otrokom brez spremstva, ki je v Republiki Sloveniji pridobil status subsidiarne zaščite. Večinoma so to fantje med 14. in 18. letom, ki razen v enem primeru niso bili prepoznani kot žrtve trgovine z ljudmi. V minulem letu se je bistveno povečalo število otrok iz Afganistana, zmanjšalo pa se je število tistih iz Albanije, Kosova in BiH. Vključitev otrok, ki prihajajo v Slovenijo iz Afganistana, v okolje je zaradi manjše sorodnosti kultur bistveno težja in zahteva tudi večjo skrbnikovo podporo.

Pri vseh otrocih brez spremstva se kaže potreba po zagotavljanju posebne nastanitve, kjer bi bila zagotovljena celodnevna strokovna obravnava, potrebna varnost in ustrezni psihosocialni programi, prilagojeni njihovim potrebam. Ker še vedno veliko otrok brez spremstva, nastanjenih v azilnem domu, zapusti azilni dom, je to skrb zbujujoče, predvsem zato, ker so lahko lahek plen trgovcev z ljudmi.

Zaključek

V nasprotju s pričakovanji sta trgovina z ljudmi in posledično boj zoper ta pojav sodobne družbe v prelomni dekadi tega tisočletja pridobila svojo pomembnost. To oznanjajo ključni mednarodni dokumenti s tega področja, ukrepi in pobude mednarodnih agencij ter ne nazadnje zakonodaja Evropske unije. Ta je namreč v preteklosti v primerjavi z drugimi mednarodnimi ukrepi nekoliko zaostajala.

Slovenija je z ustanovitvijo Medresorske delovne skupine in njenimi usmeritvami vseskozi sledila nalogam in ciljem, ki si jih je pretežno zastavljala sama. Ti so bili že od leta 2004 opredeljeni v akcijskih načrtih, ocenjeni pa z vsakoletnimi poročili o delu MDS. Zelo dobro so njene naloge in cilje ocenile tudi mednarodne agencije, tako da Zunanje ministrstvo ZDA že od leta 2006 uvršča Slovenijo v najvišjo kategorijo držav glede izpolnjevanja pogojev v boju proti trgovini z ljudmi. Sistemska ureditev tega področja je z vidika delovanja MDS v glavnem na dobrih osnovah, pri čemer velja očitati nekoliko pomanjkljivo vključenost nekaterih resorjev, recimo Ministrstva za zdravje. To se pozna pri iskanju rešitev urejanja zdravstvene pomoči žrtvam brez zdravstvenega zavarovanja, pomanjkljivo pa je tudi ozaveščanje zdravstvenih delavcev.

Usklajenost na zakonodajnem področju je dosegla svoje cilje, predvsem z lanskim Zakonom o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, ki (kakor že navedeno) podrobneje opredeljuje sodelovanje z nevladnimi in humanitarnimi organizacijami. To je ključnega pomena pri usklajenem sodelovanju v preventivnih programih, saj so ravno nevladne in humanitarne organizacije tiste, od katerih se pričakuje tozadevna inovativnost ozaveščanja predvsem ciljnih skupin možnih žrtev trgovanja. Poseben preprečevalni segment so razne oblike ozaveščanja javnih in drugih uslužbencev, katerih delo se veže na pojavne oblike trgovine z ljudmi. Nekateri programi na tem področju so že stalnica, ambicije, zastavljene v Akcijskem načrtu 2010–2011, ki ga je Vlada RS s sklepom št. 23100-4/2009/3 potrdila 7. januarja 2010, pa usmerjajo korak naprej. V preventivnih programih je zaznati pomanjkljivost pri raziskovanju pojava – izsledki raziskovalnih študij bi bili lahko podlaga za nadaljnje ukrepe.

In ravno ukrepanje predvsem glede odkrivanja, preiskovanja in pregona kaznivih dejanj trgovine z ljudmi je v letu 2009 nekoliko zaostajalo. Minulo leto namreč ni bilo dovolj uspešno pri odkrivanju kaznivih dejanj trgovine z ljudmi. Zato so bili na predlog MDS sprejeti ustrezni korektivni ukrepi, ki so navedeni v Akcijskem načrtu 2010–2011. Slovenska policija je lani usmerila nekoliko več energije v pojavno obliko trgovine z ljudmi za prisilno delo kot odsev evropskega trenda zadnjih nekaj let. Tovrstni primeri pa so še nezaključeni ali so ostali zgolj pri sumu kaznivega dejanja. Tudi to kaže na nove okoliščine, ki jih je v nadaljevanju treba opredeliti, sploh ko gre za dokazovanje izkoriščanja prisilnega dela kot posledice trgovanja z ljudmi.

Pomoč žrtvam trgovine z ljudmi nekako odseva tudi število in obseg pregona kaznivih dejanj. V letu 2009 sta tovrstno pomoč spet ponudila dva akterja – nevladne in humanitarne organizacije, katerih program je bil sofinanciran iz vladnega proračuna. Sredstev za zagotovitev izvedbe programa je bilo v letu 2009 dovolj, vendar je na podlagi aktualnih primerov, zaradi predvidenega sodelovanja prič – žrtev trgovine z ljudmi v kazenskih postopkih, in posledično zaradi njihove varne nastanitve mogoče pričakovati dodatne materialne stroške.